

Lapsiperheiden arki poikkeusoloissa

Perhe murroksessa- miten selviytyä siitä? Webinaari 11.5.2021

Eveliina Heino

VTT, yliopistonlehtori,
Lasten- ja perhepalveluiden
sosiaalityön opintosuunta,
Helsingin yliopisto

Tutkijatohtori, Tampereen yliopisto

PUHEENVUORON SISÄLTÖ

- 1) Mitä poikkeusolojen vaikutuksista tiedetään?
- 2) Tutkimus: poikkeusolojen vaikutukset lapsiperheiden arkeen
- 3) Poikkeusolot muutoksen alulle saattajina

COVID-19-pandemian poikkeuksellisuus

- On ollut sekä valtakunnallinen että maailmanlaajuinen.
- Uhkasi merkittäväällä tavalla useita tärkeitä inhimillisiä resursseja kuten turvallisuutta ja terveyttä, sosiaalisia kontakteja ja niiden tuottamaa tukea sekä taloudellisia resursseja.
- Ihmisillä on ollut useissa maissa mahdollisuus käyttää teknologiaa ja saada sen kautta informaatiota ja tukea.

MITÄ POIKKEUSOLOJEN
VAIKUTUKSISTA
TIEDETÄÄN?

Toimeentulo-ongelmien kärjistyminen

- Kelan työttömyyskorvausten hakemusten määrä on kasvanut lomautusten ja työttömyyden vuoksi.
- Ruoka-avun tarpeen, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakemusten, velkaongelmien ja vuokratarästien lisääntyminen.

Mielenterveysongelmien lisääntyminen

- Sosiaalinen eristäytyminen ja taloudellinen epävarmuus ovat mahdollisesti vaikuttaneet kielteisesti vanhempien mielenterveyteen ja siten lisänneet perheväkivallan ja lasten kaltoinkohtelun riskiä.
- Perheväkivalta on lisääntynyt poliisin tilastojen, auttavien puhelinorganisaatioiden antamien tietojen ja turvakotipaikkojen täyttymisen perusteella.
- Nuoret raportoivat muun muassa kokeneensa ahdistusta, yksinäisyyttä, jaksamattomuutta, koulunkäynnin ongelmia ja väsymystä sekä käyttäneensä liikaa internetiä.

Sosiaalinen tuki sekä lasten- ja perhepalveluiden käyttö

- Lasten ja perhepalveluita käytettiin poikkeusolojen aikana tavallista vähemmän.
- Osa palveluista siirtyi etäpalveluiksi.
- Samaan aikaan sosiaalisia kontakteja ja tukea jouduttiin vähentämään, ja osa vanhemmista siirtyi etätöihin, jolloin ilmaantui uusia työn ja perhe-elämän sovittamisen ongelmia.
- Alustavien tulosten mukaan ne perheet, joilla on jo aikaisemmin ollut haasteita ja kuormittavia tekijöitä elämässään, voivat nyt erityisen huonosti.
- Osa perheistä taas nauttii korona-ajan tuomasta rauhoittumisesta ja yhteisestä ajasta perheen kanssa.

Tutkimus: poikkeusolojen
vaikutukset
lapsiperheiden arkeen

Aineisto

- Tarkoitettu lapsiperheiden vanhemmille
- Kerätty maalis-kesäkuussa 2020 erilaisten some-kanavien kautta
- Viidellä eri kielellä
- Yli 1500 vastaajaa

Etäyhteydet sosiaalisen tuen kanavina

- Vertaistukea saatiin etäyhteyksien välityksellä sukulaisilta, ystäviltä, tutuilta ja työkavereilta..
- Isovanhemmat, sisarukset tai ystävät auttoivat kouluikäisiä lapsia koulutehtävien tekemisessä tai viihdyttivät pienempiä lapsia videopuhelun välityksellä.
- Sosiaalisen median keskustelupalstat ja blogit nousivat tärkeiksi vertaistuen tuojiksi tarjoten keskusteluapua, käytännön neuvoja sekä mahdollisuuden omasta arjesta tunnistettavien ajatusten, kokemusten ja tunteiden jakamiseen.
- Myös merkittävä osa julkisen ja yksityisen sektorin ammattilaisten tarjoamasta tuesta toteutettiin etäyhteyksien kautta.
- Perheiden yhdenvertaiset mahdollisuudet käyttää etäyhteyksiä? (Välineet, kielitaito, osaaminen, jaksaminen)

Ruokahuolto

- Ruoan hankkimisen ja valmistamisen nouseminen keskiöön.
- Huolehtiminen, ruokakustannusten kasvu.
- Kuljetukset autolla kauppaan sukulaisten, naapureiden tai ystävien avustuksella tai auton lainaaminen esitettiin tärkeänä.
- Osa vastaajista käytti myös kauppakassipalvelua.
- Koulun tarjoamaa ruokajakelun kiittäminen.
- Isovanhempien tai ystävien valmistamaa ruokaa jätettiin oven taakse.
- Lisäksi tietyt uskonnolliset tai perheiden asioita ajavat yhdistykset antoivat ruoka-apua jäsenilleen.
- Ruoan emotionaalinen merkityksen korostuminen: huolenpidon, läheisyyden ja yhteyden osoittaminen.
- Tuttu ruoka turvallisuuden tunteen tuojana.
- Jälleen herää kysymys perheiden eriarvoisuudesta.

Perheiden arki ja perhesuhteet

- **Kielteiset ilmiöt:**

- Sukupuolittunut työnjako on vahvistunut
- Oman ajan ja tilan puute
- Yhteisen ajan paradoksi

- **Myönteiset muutokset:**

- "Yhteen hiileen puhaltaminen"
- Aikataulujen puute
- Yhteisen ajan lisääntyminen
- Yhteisten kiinnostuksen kohteiden muodostuminen

Lapsen iän vaikutukset

- Vanhempien huoli teini-ikäisistä lapsista (opiskelu, sosiaaliset suhteet, netin käyttö).
- Esiteinien kanssa mukavaa yhteistä tekemistä (alle 13v).
- Leikki-ikäisten kanssa on mahdotonta tehdä etätöitä, toisaalta eivät kaipaa niin paljon kavereitakaan.
- Pienten vauvojen äitien vaikeat kokemukset (ei sosiaalista tukea ja puolison etätyöskentely).

POIKKEUSOLOT
MUUTOKSEN ALULLE
SAATAJINA

ETÄYHTEYKSIEN KÄYTÖN LISÄÄNTYMINEN

- Mitä etätyön lisääntyminen tarkoittaa lapsiperheiden arjen kannalta?
- Tekevätkö vanhemmat töitä sairaita lapsia hoitaessaan jne.?
- Voidaanko perheille taata tasa-arvoiset mahdollisuudet käyttää etäyhteyksiä? Entä ruokahuolto?
- Tulevatko myös etäpalvelut lisääntymään?
 - Ovatko kaikkien tavoitettavissa?
 - Tietoturvakysymykset

INSTITUUTIOIDEN MUUTOKSET

- Usein sosiaalipoliittiset uudistukset ovat asteittaisia.
- Poikkeusoloissa (sodat, suuret lamat ja luonnonkatastrofit) nopeampi muutos on mahdollinen.
- Espanjantauti Suomessa 1918-1920, 1900-luvun sodat: sosiaali- ja terveysjärjestelmän ongelmakohdat näkyviksi, kansakunnan yhdistäminen, uusien tuen muotojen kehittäminen.
- Kriisi paljastaa, mikä ei toimi, ja pakottaa miettimään uusia ratkaisuita.
- Meidän tehtävänä on tuoda aktiivisesti esille tietoa voimavaroja ja haavoittuvuutta lisäävistä tekijöistä lasten, nuorten ja perheiden arjessa.

KIITOS!

eveliina.heino@helsinki.fi